

Κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ σοφώτατος τῶν ἑπτα σοφῶν τῆς Ἑλλάδος Θαλῆς εἶπε· Γνᾶσι σαυτόν. Τὸ εὐφυέστατον παράγγελμα τοῦτο ἐδάμασαν τοσοῦτον οἱ ἀρχαιότατοι Ἕλληνες, ὥστε ἐπέγραψαν καὶ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐκτοτε δὲ οἱ διασημότετοι φιλόσοφοι, ὡς ὁ Σωκράτης, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης κλπ. ἐσπούδασαν νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἰδιαιτέρως εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Διότι οὐδεμίᾳ ἄλλῃ σπουδῇ ὑπάρχει οὔτε πλέον δύσκολος καὶ μακρά, ἀλλ' οὔτε πλέον συμφέρουσα παρ' αὐτὴν. Σκεπτόμενοι τῷ ὄντι τινὲς μεγαλεπήβολοι ἄνθρωποι ἀφ' ἑαυτῶν, ὠφελούμενοι δὲ καὶ ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις, ἢ τὰς εἰκασίας πολλῶν προγενεστέρων, ἐνόησαν πολλὰ ἀπόρρητα τῆς ἀψύχου φύσεως, ἐσυμπέραναν π. χ. πῶς κινοῦνται οἱ ἀστέρες εἰς ἀπώτατα διαστήματα, πῶς ἐνεργεῖ τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης ἐπὶ τῆς γῆς, ποῖα ἀποτελέσματα ἔχει ἡ βαρύτης τῶν σωμάτων, ἐκ τίνων στοιχείων συντίθεται ὁ ἀήρ καὶ διαφοροὶ ἄλλαι οὐσίαι, πῶς δὲ αὗται ἀποχωρίζονται, καὶ πλήθος ἄλλων τοιούτων ζητημάτων, πολλῶν ἀγνώστων εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Οὐδεὶς ὅμως μέχρι τοῦδε ἐδυνήθη οὔτε κἂν νὰμαντεύσῃ μετὰ τινος πιθανότητος τὰς ἐνεργείας, ὅσαι ἀκατα-

παύστως ἐκτελοῦνται ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, ὡς πολυσυνθέτου καὶ ἀποκρύφου μηχανῆς ὥρολογίου. Οὐδεὶς γὰρ οὔτε φαντάζεται πῶς ὁ ἀὴρ ἀναπνεόμενος μεταβάλλει ἀκαταπαύστως τὸ αἷμα ἀπὸ μαύρου εἰς κόκκινον καὶ οὕτω διατηρεῖ τὴν ζωὴν, ὡς τὸ φῶς τῆς λαμπάδος, πῶς κινοῦνται (δηλ. φουσκόνουσι καὶ ξεφουσκόνουσιν) οἱ πνεύμονες, πῶς χωρίζεται ἡ χολὴ ἀπὸ τοῦ αἵματος, πῶς γίνεται ὁ σίελος, πῶς ἀναβλύζει ὁ ἰδρῶς ἐκ τῶν ἀπειραρίσμων πόρων τοῦ σώματος, πῶς γίνεται ἡ πέψις τῆς τροφῆς, δηλ. πῶς αὕτη μεταβάλλεται εἰς χυλὸν ὡς γάλα, οὗτος δὲ εἰς αἷμα, πῶς τὸ αἷμα προστιθέμενον εἰς τὰ μέρη τῶν διαφόρων ὀργάνων ἀυξάνει αὐτὰ ἀπὸ τῆς βρεφικῆς μέχρι τῆς νεανικῆς ἡλικίας, ὕστερον δὲ διατηρεῖ αὐτὰ εἰς τὸ ἐξῆς μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, ἐμβαίνοντος ἐνὸς νέου μορίου εἰς τὴν θέσιν ἄλλου παλαιοῦ, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ὡς περιττὸν καὶ ἄχρηστον ἀποβάλλεται ἔξω· πῶς βλέπομεν, πῶς ἀκούομεν, πῶς γεύομεθα, πῶς ὀσφραϊνόμεθα, πῶς λαμβάνομεν τὴν αἴσθησιν τοῦ ψυχροῦ τοῦ θερμοῦ, τοῦ λείου καὶ τραχέος, πῶς αἱ αἰσθήσεις αὗται μεταβιβάζονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἐκεῖ δὲ μεταβάλλονται εἰς ἐννοίας, πῶς αἱ ἐννοιαὶ μετατρέπονται εἰς πράξη, ἐν γένει δὲ εἰς θέλησιν, ἢ δὲ θέλησις εἰς κίνησιν, ὥστε ἅμα θελήσωμεν, κινεῖται ἡ χεὶρ, ὁ ποὺς, ὁ δάκτυλος, τὸ βλέφαρον, πῶς συλλογιζόμεθα, πῶς ἐνθυμούμεθα τὰ παρελθόντα, πῶς κρίνομεν τὰ παρόντα, πῶς φανταζόμεθα τὰ μέλλοντα κτλ. πῶς τέλος πάντων ἐνεργεῖ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς ψυχῆς· πάντα ταῦτα καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου μένουσιν ὡς αἰνίγματα σφιγγὸς ἀδιάλυτα, ὥστε ἐν ᾧ γινώσκομεν ὅπως οὖν πολλὰ ἐκ τῶν γενομένων καὶ ὑπαρχόντων πέριξ ἡμῶν, ἀγνοοῦ-

μεν παντελῶς ἡμᾶς αὐτούς· οὐδ' ἐδυνήθησαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου μέχρι τοῦδε οἱ μεγαλοφυέστατοι ἄνθρωποι νὰ συμπεράνωσι θετικόν τι καὶ ὁμολογουμένως βέβαιον περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου!

Ἄλλ' ἂν λανθάνωσιν ἡμᾶς αἱ δυνάμεις καὶ ἐνέργειαι τοῦ σώματος, τοῦλάχιστον ὀφείλομεν νὰ γινώσκωμεν ἀφεύκτως τὰ ὑλικά ὄργανα αὐτά, δι' ὧν ἐκεῖναι ἐκτελοῦνται. Ἄν ἡ κατασκευὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου μένη ὡς ἀπόκρυφον μυστήριον, δυνάμεθα τοῦλάχιστον νὰ μάθωμεν τὴν κατασκευὴν αὐτὴν τοῦ σώματος, ζητοῦντες ἐνίοτε καὶ ὅ,τι ἄλλο περὶ αὐτῶν ὑπάρχει γνωστὸν μέχρι τοῦδε πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σοφοῦ ἀποφθέγματος Γνωθὶ σαυτόν.

Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου κατασκευάσθη ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου μηχανικοῦ τῆς φύσεως, τοῦ Θεοῦ, τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐπαρκῆ εἰς πάσας τὰς χρεῖας. Μόνος τῶν ζώων, ὅσα ἔχουσι πρὸς αὐτόν τινα ὁμοιότητα, περιπατεῖ ὄρθιος καὶ κινεῖ ἐλευθέρως τὰς χεῖρας, αἵτινες κεχωρισμέναι εἰς πέντε δακτύλους εὐκολύνονται εἰς πᾶν ἔργον. Ἄν τῷ ὄντι συγκρίνης τὴν χεῖρα πρὸς τὴν ὄπλῆν, ἢ τὸν πόδα τοῦ ἵππου, εὐθὺς ἐννοεῖς πόσον ὑπερέχει. Ἐπειτα μόνος ὁ ἄνθρωπος λαμβάνει διάφορα σχήματα, κύπτει, κάθηται, ἀναβαίνει, καταβαίνει, κυλίεται, κολυμβᾷ, ἀναρρίχᾷται, ἐκτείνεται, συστέλλεται, τρέχει, πηδᾷ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνθρώπου κεῖται ὑψηλὰ ὡς ἀκρόπολις ὄλου τοῦ σώματος, περιέχουσα τὸν ἐγκέφαλον, ἐξ οὗ πηγάζουσι πάντα τὰ νεῦρα, ἐκτεινόμενα εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν τοῦ σώματος, φέροντα παντοῦ ὡς διαγγελεῖς τὰς προσταγὰς τοῦ νοός, ἢ μᾶλλον τῆς ψυχῆς, μεταβιβάζοντα δὲ εἰς αὐτὸν ἐκείθεν τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων, αἵτινες

συγκεντροῦνται μάλιστα εἰς τέσσαρα τὰ πρῶτιστα αἰσθητήρια κείμενα καὶ αὐτὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὡς τηλεγραφεία δι' ὧν μεταδίδονται αἱ εἰδήσεις ὡς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν κεντρικὴν ἀρχήν, εἰς τὸ ἀρχηγεῖον. Οὕτω διὰ τῆς ὀράσεως, εἴτε τῶν ὀφθαλμῶν, λαμβάνει ἡ ψυχὴ γνῶσιν τῶν χρωμάτων, τοῦ τόπου κτλ. διὰ τῆς ἀκοῆς ἢ τῶν ὠτων αἰσθάνεται τοὺς ἤχους τοῦ ἀέρος, τὴν φωνήν, τὸν λόγον, τὴν μουσικὴν· διὰ τῆς ὀσφρήσεως, εἴτε τῆς ρινός, δέχεται τὰς διαφόρους ὀσμάς, ὅσαι δύνανται νὰ ὠφελήσωσιν, ἢ νὰ βλάψωσι τὸ σῶμα, ὥστε τὰς μὲν ζητοῦμεν, τὰς δὲ ἀποφεύγομεν· διὰ τῆς γεύσεως, εἴτε τοῦ στόματος, διακρίνομεν τοὺς διαφόρους χυμοὺς εἴτε τὰς ποιότητας τῶν διαφόρων ἐδωδίων καὶ ποτῶν. Ἐὰ δύο ταῦτα τελευταῖα αἰσθητήρια εὐρίσκονται πλησιόχωρα καὶ ἀλληλέγγυα, ὥπως φυλαττώμεθα ἀπὸ παντὸς δυσώδους πράγματος, διότι ἐπαπειλεῖ ἐν γένει βλάβην ἢ δυσαρέσκειαν εἴτε ὡς τροφή, εἴτε ὡς πόσις. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν διὰ τῶν εἰρημένων αἰσθητηρίων ἡ ψυχὴ ἐμβαίνει εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ κόσμου, μετὰ τοῦ περιέχοντος, μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Τὸ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς μέρος λέγεται βρέγμα, τὸ ὀπίσθεν ἰνίον, τὰ δὲ πλάγια κρόταφοι. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς λευκαίνονται, προϊούσης τῆς ἡλικίας· ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει ἐνίοτε καὶ ὅταν σφοδρὰ πάσῃ συγκινῶσι καὶ ταραττώσι τὸν ἄνθρωπον, οἷον αἰφνίδιος φόβος καὶ μεγάλη λύπη. Οὕτως ἡ κόμη τῆς κατὰ τὸ 1792 φονευθείσης βασιλίσσης τῆς Γαλλίας Μαρίας Ἀντουανέτας ἐλευκάνθη ἐν τῷ μεταξὺ μιᾶς καὶ μόνης νυκτός, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅτι κατεδικάσθη, ἢ ἔμελλε νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον ὁ δυστυχῆς αὐτῆς σύζυγος Λουδοβίκος ὁ δέκατος ἕκτος.

Ἡ κεφαλὴ ὑπάρχει τὸ μέγιστον ἀναλόγως καὶ βαρύτερατον

μέρος τοῦ σώματος, ὅταν γεννᾶται ὁ ἄνθρωπος· ἐφ' ὅσον δὲ αὐξάνει τὸ παιδίον, ὀλιγοστεύει αὐτῆς τὸ μέγεθος ἢ ὁ ὄγκος. Τὸ ὑψηλότατον τοῦ προσώπου λέγεται μέτωπον· αὐτοῦ κεῖται ἡ ρίς κεχωρισμένη διὰ δύο ῥωθῶνων, οἵτινες ἀνοίγονται εἰς κοινόν τι κοίλωμα, ὅθεν ὁ φέρων τὰς ἀπορρώσας τῶν ὀσμῶν ἀήρ διερχόμενος τὰς λεπτὰς τρύπας ὅστου τινος ἡθμοειδοῦς λεγομένου ὑπάγει καὶ προσβάλλει τὰ νεῦρα, αὐτὰ δὲ λαμβάνοντα τὴν αἴσθησιν τῆς ὀσμῆς μεταδίδουσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, τὸ ὄργανον τοῦ νοός, μεταβαίνει εἰς τὸ στήθος, ὅπου γεμίζει τοὺς πνεύμονας καὶ μεταβάλλει, ὡς ἐρρέθη, τὸ αἷμα. Ἡ φύσις ἔβαλε τὴν ὄσφρησιν εἰς τὰ προπύλαια τοῦ πεπτικοῦ καὶ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, ὅπως κρίνωμεν δι' αὐτῆς τὸν κακόν, ἢ καλὸν ἀέρα, ὃν ἀναπνέομεν, καὶ τὴν ποιότητα τῶν τροφίμων ἢ τῶν ὑγρῶν, ὅσα πίνομεν.

Ἐκατέρωθεν τῆς ρινὸς εὐρίσκονται οἱ ὀφθαλμοί, συγκείμενοι ἐκ διαφόρων ὑμένων, εἴτε χιτώνων, ὧν ὁ μὲν λέγεται σκληρός, ὁ δὲ κερατοειδῆς διαφέρων κατὰ τὸ χρῶμα, ὡς ὅτε μὲν μαῦρος, ὅτε δὲ γλαυκός (γαλανός) κτλ. καὶ διαφανῆς ὡς φεγγίτης ὑέλινος, ἢ παραθύριον, δι' οὗ εἰσέρχεται ἡ ἀκτίς, ἢ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου· ἡ κόρρη (γλήνη), κειμένη ὀπισθεν αὐτοῦ τοῦ παραθύριου, ὡς παραπέτασμα, διαστελλεται ἢ συστέλλεται κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὀλίγου, ἢ τοῦ πολλοῦ φωτός. Τὰ ὀμμάτια γίνονται κάτοπτρον τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς· ἐκεῖ λάμπει ἡ χαρά, ἐκεῖ ζωγραφεῖται ἡ λύπη, ἐκεῖ σπινθηροβολεῖ ὁ θυμός, ἐκεῖ φαίνεται ὁ φόβος κτλ. σκεπάζονται δὲ ἔμπροσθεν ὑπὸ τῶν βλεφάρων ὡς ὑπὸ παραπετάσματος ἔχοντος ὡς κρωσσούς τὰς βλεφαρίδας (ματοσύνορα), αἵτινες μετριάξουσι τὴν ὑπερβολικὴν λαμπρότητα τοῦ φωτός, ἐμποδίζουσι δὲ καὶ τὸν κονιορτόν, ἐπάνωθεν δὲ τῶν βλεφάρων αὐτῶν εὐρίσκονται

αἱ ὀφρύες, ἐξέχουσαι ὡς ἀκρωτήρια, ὅπως κωλύωσι τὸν ἰδρῶτα.

Ἐκατέρωθεν τῆς ρινὸς βλέπομεν τὰς γνάθους, εἴτε τὰ μῆλα (μάγουλα), κάτω δὲ αὐτῶν τὰ χεῖλη, ὧν τὸ ἀνώτερον φέρει τρίχας λεγομένας μύστακα, μεταξὺ δ' αὐτῶν ὑπάρχει τὸ στόμα ἀνοιγόμενον διὰ τῶν δύο σιαγόνων, τῆς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας, ἔχουσι δὲ ἐκάστη ἀνά 16 ὀδόντας, τὸ ὅλον 32· ἐξ ὧν οἱ μὲν ἐμπρόσθιοι 4 τὸν ἀριθμὸν λέγονται τομεῖς, διότι τέμνουσιν εἴτε κόπτουσι τὸ πρᾶγμα, οἱ δὲ πλάγιοι κυνικοί, διότι σπαράττουσι, σχίζουσιν αὐτό, ὡς οἱ τοῦ κυνός, οἱ δὲ τραπεζῖται (ὡς ἐκ τοῦ σχήματος), ἢ γόμφιοι, οἱ δὲ τελευταῖοι σωφρονιστῆρες, διότι ἐκφύονται ὅταν ὁ νέος ἤδη σωφρονῆ, ἀρχίζῃ δηλ. νὰ σκέπτηται καὶ νὰ κρίνῃ. Οἱ ὀδόντες χρησιμεύουσιν εἰς τὸ μάσημα, ἀναγκαιοτάτην πρᾶξιν διὰ τὴν χώνευσιν τῆς τροφῆς· ἐκτὸς ὅμως τούτου συνεργοῦσι καὶ εἰς τὴν ἐνάρξωσιν τῆς φωνῆς, τουτέστι τὴν προφορὰν τινῶν στοιχείων, ἧς κύριον ὄργανον ὑπάρχει ἢ κατὰ τὸ βᾶθος τοῦ στόματος γλῶσσα, προσδιωρισμένη προσέτι νὰ δοκιμάζῃ καὶ τοὺς διαφόρους χυμούς, εἴτε τὰς ποιότητας, δηλ. τὸ γλυκύ, τὸ πικρὸν, τὸ ὀξύ, κτλ. καθὼς καὶ ὁ ἐπάνω τῆς γλώσσης κείμενος οὐρανίσκος.

Ἐκ πλαγίων τῆς κεφαλῆς κεῖνται τὰ ὦτα, διηρημένα εἰς ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικόν, χωριζόμενον τοῦτο ἐκείνου δι' ὑμένος τινὸς λεγομένου τυμπάνου, ὅπου προσβάλλει ὁ ἦχος, ἐκεῖθεν δὲ ἢ κίνησις μεταδίδεται διὰ μικρῶν ὀσταρίων συνεχομένων εἰς ὑγρὸν τι εὐρισκόμενον κατὰ βᾶθος.

Ὁ τράχηλος συνδέει τὴν κεφαλὴν μετὰ τοῦ κορμοῦ· λέγεται δὲ τούτου τὸ μὲν ὀπίσθεν αὐχὴν, τὸ δὲ ἐμπροσθεν λαιμός· τὸ ἐπάνω καὶ ὀπίσθιον μέρος τοῦ λαιμοῦ καλεῖται

φάρυγξ, ἢ ἀρχὴ τοῦ οἰσοφάγου, μακροῦ καὶ στενοῦ σωλήνος καταβαίνοντος εἰς τὸν στόμαχον καὶ ὠσθύντος ἐκεῖ διὰ τῆς συστολῆς τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ· τὸ δὲ κάτω καὶ ἐμπρόσθιον μέρος τοῦ αὐτοῦ λαιμοῦ λέγεται λάρυγξ. Δι' αὐτοῦ ἐμβαίνει ὁ ἀήρ εἰς τοὺς πνεύμονας· κλείεται δὲ ὁ λάρυγξ αὐτομάτως ὑπὸ τινος σώματος λεγομένου ἐπιγλωττίδος, ὅταν καταβαίνη ὀπισθεν διὰ τοῦ οἰσοφάγου ἢ τροφή, ὅπως μὴ πέσῃ οὐδὲν στερεὸν σῶμα εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ ταραξῆ τὴν ἀναπνοήν, ἢ καὶ ἐντελῶς πνίξῃ τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ κορμὸς (θώραξ) ἔχει ὀπισθεν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν τοὺς ὄμους, κατὰ μέσον δὲ αὐτῶν καὶ ὀπισθεν τὴν βράχιν, σύνθετον στήλην ἀπὸ 24 διαφόρων σπονδύλων ἀπὸ κεφαλῆς ἕως κάτω, περιέχουσαν τὸν λεγόμενον νωτιαῖον μυελόν, ἐξ οὗ ἐκφύονται πολλὰ νεῦρα, ἔμπροσθεν δὲ τὸ στέρνον καὶ εἰς τὰ πλάγια αὐτοῦ 12 πλευράς (παγίδας), τὰς μὲν ὀλοκλήρους, ὀστώδεις, ἀποληγούσας εἰς τὸ στέρνον, τὰς δὲ 2 νόθους, μαλακάς, ἢ εἰς χόνδρον (τραγανὸν) τελευτώσας ἔμπροσθεν.

Ἐντὸς τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ στήθους εὐρίσκονται οἱ δύο πνεύμονες, συνεχόμενοι μετὰ τῆς συνεχείας τοῦ λάρυγγος, ἣτις λέγεται τραχεῖα ἀρτηρία, στρογγύλος καὶ χονδρώδης σωλήν, δι' οὗ εἰσέρχεται ὁ ἀήρ εἰς τοὺς πνεύμονας. Ἐκ τούτων ὁ μὲν δεξιὸς ἔχει τρεῖς λοβούς, ὁ δὲ ἀριστερὸς δύο, διότι πλησίον τούτου ὑπάρχει ἡ καρδία, τυλισσομένη ὑπὸ ἰδιαιτέρου ὑμένος λεγομένου περικαρδίου· διαιρεῖται δὲ αὕτη εἰς τέσσαρα κοιλώματα, ἐξ ὧν τὸ ἓν δέχεται ἀπὸ τὰς φλέβας τὸ μελανὸν καὶ ἄχρηστον αἷμα καὶ μεταδίδει εἰς τὸ ἄλλο, τοῦτο δὲ πάλιν πέμπει αὐτὸ εἰς τοὺς πνεύμονας, ὅπου ἀεριζόμενον γίνεται κόκκινον, καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ πρῶτον τῶν

ἄλλων δύο ἀριστερῶν κοιλωμάτων, ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου εἰς το δεύτερον, ἐκεῖθεν δὲ ὠθεῖται εἰς τὴν ἀορτὴν, ἀγγεῖον μακρὸν κείμενον ὡς ὄχετόν ἐν μέσῳ τοῦ σώματος, ὅθεν τὸ αἷμα σκορπίζεται καὶ ποτίζει ὅλον τὸ σῶμα διὰ μεγάλων καὶ μικρῶν σωλήνων. Περίεργον δὲ τῷ ὄντι φαινόμενον, ὅτι ἡ καρδία κινεῖται ὡς ὠρολόγιον καὶ ἐκτελεῖ 60 παλμούς, ἢ κτύπους, καθ' ἕκαστον δεύτερον λεπτόν.

Ἐκ τῶν ὤμων κρέμανται οἱ βραχίονες ἔχοντες ὑποκάτω τὴν μασχάλην, τελευτῶντες εἰς τὸν ἀγκῶνα, ἔπειτα δὲ ἔρχεται ὁ πῆχυς (ἢ ὠλένη) καὶ ἡ ἄκτις, δύο παράλληλα ὀστά, μετ' ὧν συνδέεται ἡ χεὶρ διηρημένη εἰς πέντε δακτύλους, τὸν ἀντίχειρα, τὸν λιχανὸν (ἢ δείκτην), τὸν μέσον, τὸν παράμεσον ἢ δακτυλιώτην καὶ τὸν ὠτίτην. — Ἡ ἔκτασις τῶν δύο χειρῶν ἢ βραχιόνων ἰσομετρεῖται πρὸς τὸ ὀλόκληρον ἀνάστημα τοῦ σώματος.

Μετὰ τὸ στῆθος ἔρχεται ἡ γαστήρ, ἢ κοιλία, ἔχουσα ἐξωτερικῶς μὲν καὶ κατὰ μέσον τὸν ὀμφαλόν, ἐσωτερικῶς δὲ πρῶτον τὴν συνέχειαν τοῦ οἰσοφάγου τὸν στόμαχον, ἔχοντα σχῆμα ἀσκώδους αὐλοῦ, εἴτε ἀσκαυλίου (γκάϊδας) ὅταν γεμίση. Αὐτοῦ ἡ τροφή διαμένει δύο καὶ τρεῖς ὥρας ἕως οὗ λεανισθῆ καλῶς καὶ μεταβληθῆ εἰς χυμόν, ἔπειτα δὲ μεταβαίνει εἰς τὸν δωδεκαδάκτυλον (μπουμπάρι), μέγα ὀριζόντειον ἔντερον, καὶ ἐκεῖθεν περιστρέφεται εἰς τὰ λεπτὰ ἔντερα, ὅπου ἀπομυζᾶται ἡ δρεπτικὴ ὕλη, καὶ γενομένη χυλὸς φέρεται ὑπὸ τῶν φλεβῶν εἰς τὴν καρδίαν, ὅπως μεταποιηθῆ εἰς αἷμα, ὡς ἔδη εἶπομεν.

Ἐκ δεξιῶν τοῦ στομάχου εὐρίσκεται τὸ ἥπαρ, ὅπερ γεννᾷ τὴν χολὴν χυνομένην εἰς τὸν δωδεκαδάκτυλον, ἐξ ἀριστερῶν δὲ κεῖται ὁ σπλήν, οὗτινος ἡ ἐνέργεια μένει ἐντελῶς ἄγνωστος,

κατωτέρω δὲ φαίνονται τὰ νεφρὰ ἐκ πλαγίων τῆς βάχεως, ὅπου γεννᾶται καὶ διασταλάζεται τὸ οὔρον ἐκ τοῦ ἐρχομένου διὰ τῶν ἀρτηριῶν αἵματος, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῶν οὔρητῆρων (δύο σωλήνων) ἔρχεται εἰς τὴν κύστιν, ὅθεν χύνεται εἰς τὸ ἔξω, ὅταν γεμίση ἡ κύστις.

Τὸ σῶμα στηρίζεται ὡς ὑπὸ στύλων εἰς τὰ κάτω μέλη διαιρούμενα εἰς σκέλη, εἰς κνήμας (ἐκ δύο ὀστέων παραλλήλων) ἀρχομένας ἀπὸ τοῦ γόνατος, εἰς πόδας, ὧν τὸ μὲν ἔμπροσθεν μέρος λέγεται ταρσός, τὸ δὲ ὀπισθεν πτέρνα, τὸ δὲ κάτω πέλμα.

Ἐντὸς τοῦ σώματος εὐρίσκονται διάφορα εἶδη ἀγγείων, ἐξ ὧν τὰ μὲν μεταβιβάζουσιν ὑγρὰ (ὡς αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες), τὰ δὲ ἀπορροφῶσιν αὐτὰ καὶ φέρουσιν εἰς ἄλλα ὄργανα λεγόμενα ἀδένας, οἷτινες μεταβάλλουσι τὸ αἷμα εἰς χολήν (ὡς τὸ ἥπαρ), εἰς δάκρυα, εἰς σίελον κ. τ. λ. Εὐρίσκονται προσέτι πλήθος μικρῶν καὶ μεγάλων νεύρων, διακλαδιζομένων πανταχοῦ καὶ ζωογονούντων τὸ σῶμα· διότι ὅπου ἔπαυσαν ἐνεργοῦντα τὰ νεῦρα, ἐκεῖ ὑπάρχει παραλυσία καὶ ψυχρότης ἀντὶ τῆς φυσικῆς θερμότητος.

Τὰ ὀστά 260 τὸν ἀριθμὸν συνδέονται μετὰ τῶν ἄρθρων ἢ τῶν ἀρμῶν, κινουῦνται δὲ ὑπὸ πλήθους μικρῶν καὶ μεγάλων μυῶνων.

Κατὰ τινὰς τόπους οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται μικροί, καθὼς ἐν Λαπωνίᾳ, γενικῶς ὅμως οἱ ὑψηλοὶ ἄνθρωποι εὐρίσκονται ἐν τοῖς βορείοις κλίμασι.

Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ μὲν ὑπάρχει μαῦρον, ὡς ἐν Ἀφρικῇ, ποῦ δὲ ἐλαιόχρουν, ὡς ἐν Κίνα καὶ ἄλλαις χώραις τοῦ Εἰρηγικοῦ ἢ μεσημβρινοῦ ὠκεανοῦ, ποῦ δὲ χαλκόχρουν ἢ ὀλοκόκκινον, ὡς ἐν Ἀμερικῇ.

“Όταν φθάση εἰς ἡλικίαν τινὰ ὁ ἄνθρωπος, παύει πλέον αὐξάνων· ἔκτοτε δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῦ περιορίζεται· διαρκεῖ δὲ κατὰ μέσον ὄρον ἐπτάκις 20 ἢ 21 ἔτη κατ’ ὅσον ἐξακκλουδεῖ τελειοποιούμενος.

Ἐκ χιλίων ἀνθρώπων ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι 35 ἢ 36 ἀποθνήσκουσι κατὰ πᾶν ἔτος, ὀλιγώτεροι δὲ ἐν ταῖς μικραῖς, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς χωρίοις.

Τὰ ὑγιέστατα παιδιά γεννῶνται κατὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον, Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον· γεννῶνται δὲ 104 ἀρσενικά καὶ 100 θήλυκά περίπου· ἀλλ’ ἀποθνήσκουσι πλείοτερα ἐκ τῶν πρώτων κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν παρατὰ δεύτερα, ὥστε περὶ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν τὰ δύο γένη ἰσαριθμοῦνται.

Σταθερότης, Ἀστασία.^(α)

Οὐδὲν γίνεται ἐν τῇ φύσει μόνιμον ἄνευ ἐπιμονῆς. Ἐπιμένων ὁ μικρὸς καὶ σχεδὸν ἀφανὴς σκώληξ κατατρώγει ὑψηλοτάτην καὶ ογκώδη δρῦν· ἐπιμένοντα τὰ ἔντομα ἀπογυμνοῦσι τῶν φύλλων μεγάλα δένδρα.

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ πάντα τὰ καλὰ προέρχονται ἐκ τῆς σταθερότητος, δηλ. τῆς ἐπιμονῆς. Διὰ τὴν ἐπιμονὴν τῶν κόπων προώδευσαν αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι. Διὰ τὴν ἐπιμονὴν τῶν περιηγητῶν καὶ θαλασσοπόρων ἐγνώσθησαν τόσοι

(α) Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου παραρτήματος τοῦ Κατόπτρου τῆς κοινωνίας.